

TEORIA RISCULUI ȘI A INCERTITUDINII ÎN MATERIE DE ACCIDENTE DE PERSOANE

EC. DRD. CLAUDIU MĂRGINEAN
Universitatea Babes-Bolyai Cluj-Napoca
BRD-GROUPE SOCIETE GENERALE, sucursala Bistrita-Nasaud
Tel: 0745106921
E-mail- claudiu.marginean@brd.ro

Risk is a condition in which there is a possibility of an adverse deviation from a desire outcome that is expected or hoped for. Because the term "uncertainty" is often used in connection with the term "risk", it seems appropriate to explain the relationship between the two terms. The distinction between "pure risk" and "speculative risk" is important because only pure risks are normally insurable.

Riscul și incertitudinea în societatea modernă

Problematica riscului și a incertitudinii în societatea modernă a preocupat atât pe specialiști cât și pe practicieni și desigur, pe oamenii de rând, de-a lungul timpului.

O apreciere generală evidențiază faptul că dezvoltarea socială și creșterea economică au marcat în timp evoluții ascendente, prioritar sub incidența riscurilor și a incertitudinii și doar secvențial sub incidența certitudinii.

Riscul este definit conform DEX¹- posibilitatea de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă, pericol posibil.

În uzul general al limbii, riscul are oarecum aceeași semnificație cu pericolul². Specialiștii în asigurări prin expresia risc înțeleg pericolul, primejdia.

Pe lângă aceasta, riscul are și o a doua semnificație. În loc să vorbim despre asigurarea "X", vorbim despre riscul "X". Denumim astfel risc o anumită poliță de asigurare sau persoanele care sunt asigurate prin polița respectivă.

Riscul poate avea mai multe valențe: pericol, prejudiciu, pagubă, pierdere la bunuri; afectare corporală la persoane, având ca efect invaliditatea corporală sau decesul.

Mărimea pericolului nu este complet unitară pentru fiecare asigurare în parte. Pericolul de accident este foarte scăzut pentru un funcționar de birou și este foarte ridicat pentru un tinichigiu de acoperișuri. Astfel, pericolele depind de anumite însușiri ale persoanelor asigurate, pe care le denumim caracteristicile pericolului.

Riscul are, după cum am văzut, o sferă largă de extindere. Protecția împotriva riscului de accidente este o alternativă. În acest context, pârgھیile de protecție sunt variate. Una dintre ele o constituie **asigurarea**.

În asigurarea de accidente pentru cazurile de persoane cunoaștem sute de profesii diferite. Denumim grupele din cadrul unei caracteristici a pericolului respectiv - clase de pericol.

Pericolul este în acest sens diferit de la o clasă la alta, sarcina tehnicii de asigurare fiind în acest sens dificilă, clasificarea trebuie realizată astfel încât pericolul să poată fi sesizat cât mai precis și cât mai simplu. În societatea modernă este delimitat **riscul obiectiv** de cel **subiectiv**.

Riscul subiectiv cuprinde toate acele momente individuale de pericol care depind de însușirile spirituale și de caracterul persoanelor asigurate.

¹ Dicționarul explicativ al limbii române, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, pag.929.

² M. Gurthler, *Riscul, sesizarea calculul și delimitarea lui*, Ed. Th. Gabler, Wiesbaden, pag.7.

Prin **risc obiectiv** se înțeleg acele caracteristici de pericol, precum și împrejurările care sunt în general inerente persoanelor asigurate, dacă se face abstracție de pericolul subiectiv.

Cuantificarea pericolului trebuie văzută și prin prisma mediului societății moderne în care noi trăim, a climatului de incertitudine. Conform definiției DEX, incertitudinea este definită astfel: nesiguranță, îndoială, ezitare.

Putem observa raportul cauză-efect care apare între incertitudine și risc, fiind foarte greu de cuantificat modul în care mediul de afaceri, uneori ostil caracterizat prin haos și terorism influențează și provoacă riscul. În condiții normale riscul este clasificat prin observații statistice, însă în condițiile societății moderne apare riscul provocat de acțiuni de spionaj sau sabotaj.

Profesorul J.D. Hammond susținea următoarele : “Să studiezi asigurarea fără a studia riscul în asigurări, este ca și cum ai studia medicina fără a studia în prealabil biologia”³.

Conform definiției adoptate în 1983⁴ : “ riscul este constituit din posibilitatea ca un fapt cu consecințe nedorite, să se producă.”. Un model de gestiune al riscului vizează planificarea, organizarea și controlul riscului. Un alt model, de analiză a riscului, este bazat pe metoda scenariilor, analiza de sensibilitate și pe arborele de decizie.

Observarea tehnicilor de asigurare a adus informații economice pentru adaptarea metodelor de calcul și de evaluare economică a situațiilor de incertitudine. Două reflectări teoretice și-au pus amprenta pe teoria riscului și a incertitudinii, cea a lui Frank Knight și cea a lui Kenneth Arrow⁵.

Teoria lui Franck Knight

1. “Riscul, incertitudinea și profitul” a fost publicată în anul 1921⁶. Această contribuție a economistului american Franck Knight este cunoscută de economiști pentru justificarea adusă profitului întreprinderii prin riscurile asumate de antreprenor. Ea completează versiunea schumpeteriană, care asociază profitul genezei inovațiilor într-o întreprindere individuală, inovație care poartă riscurile câștigurilor sau pierderilor. Astfel, incertitudinea poate să fie conținută într-o estimare a profitabilităților. Raționamentul lui Franck Knight este important pentru determinarea limitelor asigurabilității și delimitarea responsabilității întreprinzătorilor.

2. Gestiunea globală a riscurilor trebuie să se integreze într-o previziune pe termen lung și să includă prevenirea accidentelor, atât a riscurilor economice cât și financiare. *Risc-managementul* devine o componentă a planificării pe termen lung. Franck Knight invocă două moduri de regrupare a riscurilor, în funcție de *dezvoltare și speculație*, ceea ce poate surprinde. Dezvoltarea economică este rațiunea de a fi, ea putând fi internă sau externă. Franck Knight estima că dezvoltarea permite existența incertitudinii, regrupând astfel riscurile prin consolidare. O altă strategie este cea a speculației (rațională) care corespunde unei tactici a specializării agențiilor și serviciilor financiare în funcție de capacitatea lor de a prelua riscurile. Gestiunea globală a riscurilor ⁷ incită la regruparea riscurilor de orice natură susceptibile de a compromite activitatea întreprinderii. Vulnerabilitatea sistemelor economice actuale, cu predominanță a serviciilor este supusă unei amplificări paradoxale subliniată de Oriò Giarini: ea crește cu calitatea și performanța serviciilor noi, în loc să se atenueze. În Europa și pe plan mondial, câteva parteneriate caută care sunt riscurile de asumat pentru a le transfera asigurătorului și care este locul acordat gestiunii tehnice și financiare, cum să prevină riscurile sistematice ale speculației.

3. Gestiunea globală a riscurilor întreprinderii este astăzi deseori inspirată de o strategie de protecție apropiată de cea militară. O primă reflecție este consecința marilor dezastruri, în particular analiza prezentată de Patrick Lagadec⁸ asupra “civilizației riscului”. Analiza catastrofelor tehnologice pune în lumină limitele căilor de prevenire disponibile, din cauza diluției responsabilităților.

Amiralul Pierre Lacoste⁹ evoca dimensiunile strategice ale riscului și incertitudinii. El examinează riscul sistemic în termeni apropiați de teoria riscului și a incertitudinii: extensia situațiilor de haos, diseminarea armelor nucleare și destabilizarea democrațiilor prin terorism.

³ J.D. Hammond, *Essays in the Theory of Risk and Insurance*, Scott-Foresman, 1968.

⁴ O' Shaughnessy Wilson, *La Faisabilite de Project* Les Edition SMG, Paris, 1992, p.43.

⁵ Lambert Denis, *Economie des Assurances*, Ed. Armand Colin, 1996, p.46.

⁶ Lambert Denis, *Op. Cit.*, pag.47.

⁷ *Managing Risks*, Bus.Week, 31/10/1994.

⁸ Patrick Lagadec, *La Civilisation du risque*, Seuil, 1981.

⁹ P. Lacoste, *Les Mafias contre la Democratie*, Lattes, 1992, pag. 45.

Lacoste propune două tipuri de strategie: în prezența **riscului pur aleatoriu și neprevăzut**, o *logică rațională* fondată pe protecția pozițiilor, prevenirea și intervenția aposteriori; în prezența **riscurilor provocate**, o *logică conflictuală*. În organizarea întreprinderilor, frecvența riscurilor provocate acompaniază internaționalizarea piețelor, de exemplu prin sabotaj sau spionaj industrial. Aceste riscuri subliniază rea voință, fraudă și criminalitate.

O nouă dimensiune, bazată pe informațiile statistice, formează o logică de “cantonament și dublă securitate”, complementară evaluării riscurilor industriale și necesară la prevenirea riscurilor catastrofice.

Sintetizând teoria lui Pierre Lacoste legată de riscul în asigurările de accidente, putem compara cele două strategii:

1. logica rațională ;
2. logica conflictuală.

Tabelul 1. Logica rațională

1. Riscuri fortuite de natură accidentală		
Protecție	prevenire	intervenție- logică rațională

Pentru riscurile de natură accidentală, funcția de protecție este asigurată prin prevenirea evenimentelor neprevăzute și prin intervenția ulterioară, prin folosirea unei logici raționale .

Tabelul 2. Logica conflictuală

2. Riscuri provocate de natură intenționată		
Informație	protecție	intervenție-logică conflictuală

Pentru riscurile de natură intenționată, informația despre anumite acțiuni rău intenționate ajută în selecția riscurilor acceptate în asigurare, asigurând o protecție pentru actele de violență, sabotaj, infracțiune, intervenția pentru riscurile provocate generând o logică conflictuală.

Teoria lui Kenneth Arrow (1953)

În anul 1953, trei viitori laureați ai premiului Nobel- Maurice Allais, Gerard Debreu și Kenneth Arrow¹⁰ au fost la originea reînnoirii teoriei riscului și a incertitudinii.

Lucrarea lui Arrow asupra teoriei asumării riscului a influențat puternic cercetările teoretice în economia sănătății și a asigurărilor.

În economia asigurărilor, trei raționamente sunt esențiale:

1. Cerința de securitate construită pe aversiunea naturală a individului pentru risc.
2. Acoperirea riscurilor de natură exterioară nu permite asigurarea unui echilibru concurențial satisfăcător între ofertă și cererea de securitate, numai în cazul unei informații perfecte.
3. Arbitrajul între acoperirea privată pe piață și acoperirea publică a riscurilor nu poate rezulta doar dintr-un demers de optimizare.

Deși anticiparea producerii unor accidente nu pare a fi posibilă, mulți oameni au studiat accidentele pentru a determina cauzele care duc la apariția lor. Prin cunoașterea cauzelor care au provocat accidentele în trecut, oamenii sunt capabili, într-o mai mare măsură, să prevină accidentele viitoare prin eliminarea acestor cauze. Au fost elaborate o serie de teorii asupra cauzelor producerii accidentelor și asupra controlului riscului¹¹.

Teoria dominoului

Teoria dominoului a fost elaborată în anul 1920 de către H.W.Heinrich, un inginer specializat în siguranța industrială. Această teorie susține faptul că toate accidentele sunt rezultatul unui lanț de cinci factori:

1. Mediul social;
2. Greșeala unei persoane;

¹⁰ K. Arrow, *Rolul valorilor bursiere pentru o mai bună repartitie a riscului*, Vol XI, 1953.

¹¹ Dan Anghel Constantinescu, *Managementul riscului în asigurări*, Colecția Națională, București, 1999, pag.11.

3. Un act periculos;
4. Accidentul în sine;
5. Accidentul rezultat.

Heinrich explică fiecare dintre acești cinci factori, făcând comparație cu un joc de domino.

Autorul teoriei susține faptul că: (1) orice accident se produce într-un mediu social negativ pentru o persoană și are drept consecință rănirea acesteia; (2) îndepărtarea oricăreia dintre cele patru piese de domino care preced accidentul duc la prevenirea acestuia. Heinrich subliniază că îndepărtarea celei de a treia piese- actul periculos, este, de obicei, cea mai bună cale de a întrerupe lanțul și de a preveni producerea accidentelor. El crede că acțiunile umane periculoase (folosirea nepotrivită a unei mașini) sunt, de departe, mult mai frecvente decât condițiile de nesiguranță (cum ar fi defectarea unei mașini). De aceea, corectarea acestor acțiuni a reprezentat cea mai eficientă metodă de prevenire a accidentărilor.

Teoria eliberării energiei

Această teorie elaborată de William Haddon Jr., în anul 1970, consideră că accidentele pot fi privite ca o cantitate de energie care este eliberată și care afectează obiectele și ființele la un nivel ce nu poate fi suportat de acestea. Conform teoriei lui Haddon, cauza principală a accidentelor o constituie scăparea energiei de sub control.

Strategiile lui Haddon au fost continuate de către Robert Mehr și Bob Hedges. Aceștia au identificat 5 puncte de control ale accidentului:

1. Controlul formării energiei;
2. Controlul eliberării energiei;
3. Separarea energiei eliberate de persoanele și obiectele susceptibile a fi afectate;
4. Crearea unui mediu care să reducă efectul nociv al energiei eliberate;
5. Contracarea efectelor energiei eliberate.

Bibliografie:

1. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, pag. 929.
2. M. Gurthler, *Riscul, sesizarea calculul și delimitarea lui*, Ed. Th. Gabler, Wiesbaden, pag. 7.
3. J.D. Hammond, *Essays in the Theory of Risk and Insurance*, Scott-Foresman, 1968.
4. O' Shaughnessy Wilson, *La Faisabilite de Project Les Edition SMG*, Paris, 1992, pag. 43.
5. Lambert Denis, *Economie des Assurances*, Ed. Armand Colin, 1996, pag. 46.
6. *Managing Risks*, Bus.Week, 31/10/1994.
7. Patrick Lagadec, *La Civilisation du risque*, Seuil, 1981.